

PASTORAL MLADIH I KATEHEZA*

Razgovarao: Giancarlo De Nicolò

EMILIO ALBERICH

María Auxiliadora, 18 E
41008 Sevilla
Španjolska

Primljeno:
17. 4. 2006.

Stručni rad

UDK
25-053.5/6

Sažetak

Odgovarajući na pitanja koja mu je postavio Giancarlo De Nicolò, katehitičar Emilio Alberich razmišlja o suvremenom odnosu pastoralu mladih i kateheze. U suvremenom pastoralu valja prevladati »usporednost« kateheze i pastoralu mladih. Kateheza je prvenstveno djelovanje unutar navještaja-svjedočenja (martirija), a pastoral se tiče svih četiriju crkvenih službi: navještaja-svjedočenja, slavljenja, služenja u ljubavi i bratstvu u zajedništvu. Suvremeni pastoral mladih treba mladima pomoći da se uključe u širu kršćansku zajednicu. U tu svrhu valja promicati poosobljenu i slobodnu vjeru, znakovitost poruke, komunikacijsku i iskustvenu dimenziju, svjedočenje, skupine mladih kao odgojni prostor. Potrebno je još više poraditi na istinskom »pastoralnom obraćenju« svih pastoralnih djelatnika i kršćanskih zajednica. Uz promicanje religioznog iskustva, mladima valja hrabro naviještati Isusa Krista. Ujedno valja odvažno tražiti novi kršćanski i crkveni identitet. Vjernost Crkvi je vjernost Crkvi prošlosti i sadašnjosti, ali i vjernost Crkvi budućnosti.

Ključne riječi: pastoral mladih i kateheza, navještaj Isusa Krista mladima, vjernost Crkvi

DVA PODRUČJA PRAKTIČNE ILI PASTORALNE TEOLOGIJE

Pitanje: *I bez podsjećanja na epistemološki status dvaju predmeta (dragocjen govor za stručnjake, ali manje »intrigantan« za djelatnike), kako same sebe razumijevaju kateheza i pastoral unutar crkvenog evangelizacijskog poslanja? Kako ih se osjeća, živi, prakticira unutar crkvenih zajednica?*

Je li moguće ukratko opisati povijesni hod kako bi se razumjela aktualna situacija?

Postoji li razlog zbog kojega su se ta dva predmeta određeno vrijeme gledala prijekim okom ili zbog kojega se – i na ustrojstvenoj razini »biskupijskih ureda« – međusobno ne poznaju?

Odgovor: I bez doticanja epistemologije, mislim da se je, želi li se započeti razgovor o pojašnjavanju, prije svega potrebno osvrnuti na predmet koji prevladava i uključuje obje spomenute stvarnosti, tj. na *pastoralnu* ili »*praktičnu*« teologiju. Doista, i pastoral mladih i katehetika njezin su bitan dio. Oboje predstavljaju područja ili dijelove tog predmeta koji uređuje djelovanje Crkve i o njemu razmišlja.

Što se tiče *katehetike*, njezin nastanak kao akademskog predmeta općenito se nadovezuje na 1774. godinu, kada je, u okvi-

* Naslov izvornika: *Pastorale giovanile e catechesi*, u: »Note di pastorale giovanile« 40(2006)3, 4-13.

ru reforme austrijske carice Marije Terezije, taj predmet uveden u teološke škole Austrougarskoga Carstva. Otada se on pomalo ustrojavao te se može reći da je tek u prošlom stoljeću zadobio potpun izgled istinskog i stvarnog znanstvenog predmeta. On se naime s određenom širinom i autonomijom počeo razvijati krajem 19. stoljeća, s nastankom i učvršćenjem tzv. »katehetskog pokreta«, tj. onoga širokog pokreta ideja, istraživanja i novosti kojemu je cilj bio obnoviti teoriju i praksu kateheze pod utjecajem novih kulturalnih kretanja, posebice pedagoških i psiholoških strujanja.

Što se tiče *pastoral mladih*, shvaćenog kao sustavno razmišljanje o pastoralnom radu s mladima i za mlade, njegova je povijest novijega datuma. Više negoli samostalnim predmetom valja ga držati sastavnim i znakovitim dijelom praktične teologije (kao što se npr. događa s drugim djelatnim područjima poput obiteljskog pastoralala, društvenog pastoralala, pastoralala selilaca itd.). Svakako, u razdoblju nakon Drugoga vatikanskog sabora taj je predmet dobio potpuno novo značenje u povijesti Crkve.

Zapravo, i bez obzira na raznolikost povijesnih zbivanja, svakako se nalazimo pred dvama područjima razmišljanja i prakse koji pripadaju području i predmetu pastoralne ili praktične teologije. Katehетici kao proučavanju i razmišljanju o djelatnosti, katehezi, koja ima dugu tradiciju i bitna je u poslanju Crkve. Pastoralu mladih, sa svoje strane, kao proučavanju i sustavnom razmišljanju o ovom ne manje važnom području crkvenog djelovanja, tj. o djelovanju crkvene zajednice za mlade i s mladima.

Razlozi određenog obostranog nepoznavanja (»gledanja prijekim okom«) vjerojatno nisu jednoznačni, nego prije raznoliki i složeni. Vrlo vjerojatno je tu u pita-

nju prije svega činjenica što se, unatoč izvjavama učiteljstva i sveukupne poslijesabor-ske katehetske obnove, i dalje gaji ideja o katehezi koja je prvenstveno usmjerena prema djeci i školi, kao doktrinarnoj vjerskoj pouci koja je upravljena jedino djeci. Riječ je o poimanju koje još uvijek prevladava, a ima ga i u brojnih kateheta i djelatnika u pastoralu mladih. To neizbježno vodi prema odvajanju i obostranom nepoznavanju: vrlo brojni katehete ne osjećaju se nimalo ni uključeni ni zainteresirani za pastoral mladih, a mnogi pak animatori mladih ne razmišljaju o uključivanju u svoje polje djelovanja onoga dobro poznatog područja koje se odvija u župi, a vrše ga osobe koje su za to posebice određene (katehete), područja koje je ponajviše upravljeno djeci koja se pripremaju na prvu pričest i potvrdu.

Valja pridodati i jedan drugi razlog: kao što se događa u brojnim pastoralnim djelatnostima, tako i ovdje valja požaliti zbog tradicionalnog pomanjkanja stvaranja projekata i usklađivanja djelovanja. U najvećem broju slučajeva, pastoral napreduje bez ozbiljna i promišljena planiranja, potaknut inercijom i točno određenim okolnostima, bez usklađivanja i ozbiljnog metodološkog organiziranja. Odatle »normalna« činjenica postojanja područjâ pastoralne djelatnosti koja idu dalje svako za sebe, usporednim putem: liturgijska služba, katehetska služba, obiteljski pastoral, pastoral mladih (ako uistinu postoji kao takav!) itd.

Razmišljajući malo dublje, možemo reći da je u korijenu svega toga slabo poštivanje ili priznanje koje uživa (ili bolje rečeno, *ne uživa*) praktična teologija kao znanost i kompetentnost. Ona zauzima potpuno rubno područje i malo je važna u sveukupnoj formaciji bilo sjemeništara bilo svećenika i pastoralnih djelatnika.

SLIČNOSTI I RAZLIKE

Pitanje: *Kad je riječ o pastoralu mladih i katehezi, je li moguće jasno izraziti njihovu sličnost i njihove razlike?*

Odgovor: U teološko-pastoralnom kontekstu koji tvori njihov okvir može se vidjeti njihov smještaj i njihove razlike u sveukupnom evangelizacijskom poslanju Crkve.

Ako se osvrnemo na opći okvir crkvenog evangelizacijskog djelovanja, ja obično razlikujem *četiri bitna trenutka ili uloge*, četiri »evangelizacijska znaka« ili konkretna oblika kojima se u svijetu vrši evangelizacijsko poslanje navještaja i svjedočenja Božjega kraljevstva: znak *navještaja-svjedočenja* (proročki znak »*martirije*« ili službe riječi: prvi navještaj, propovijedanje, kateheza, homiletika itd.); *slavljeničko-obredni trenutak* (znak »liturgije«) u svim njegovim vrlo raznolikim oblicima: euharistija, sakramenti, liturgijska godina, blagdani, obredi, pobožnosti itd.; *svjedočenje ljubavi-služnja* (znak »*dijakonije*«), koje obuhvaća široko područje vršenja crkvene djelatne ljubavi (ljubav, služjenje, promicanje, odgoj, pomaganje, djela milosrđa, društveno i političko zalaganje itd.); i konačno, život *zajedništva-bratstva* (znak »*koinonije*«), gdje nalazimo raznovrsna očitovanja življenoga bratstva: pomirenje, bratsku ljubav, pripočavanje, zajednički život, suživot, dijalog, ekumensko zalaganje itd.

Na dnu te slike možemo jasno vidjeti različiti smještaj kateheze i pastoral mladih, bilo kao prakse bilo kao sustavnog razmišljanja o njoj: *kateheza*, kao navještaj riječi za odgoj vjere, nalazi se unutar proročke službe *navještaja-svjedočenja* ili »*martirije*« (jedan od klasičnih oblika službe riječi), dok se *pastoral mladih* tiče *sve četiri crkvene službe*, ukoliko se odnose na mlade kao naslovnike ili kao subjekte. Tu se već pojavljuju neke jasne razlike: *kateheza* se s jed-

ne strane predstavlja ograničenijom od pastoral mladih, ukoliko je »zatvorena« u znak *martirije*: ali i šira, jer se ne odnosi samo na svijet mladih nego i na djecu te, posebice danas, na svijet odraslih i kršćansku zajednicu općenito. *Pastoral mladih* je sa svoje strane načelno »uži« od kateheze, jer je upravljen samo skupini mladih, ali je i širi, jer se zanima i uključuje sve izričaje crkvenog djelovanja.

Drugi kriterij razlikovanja pruža dinamički ustroj tradicionalnih etapa *evangelizacijskog procesa* (usp. OKD 49), koji bi tradicionalno trebao uključiti sljedeće trenutke: *misionarsko djelovanje*, kao navještaj evanđelja u vidu obraćenja (prisutnost, služjenje, dijalog, svjedočenje, prvi navještaj); *katekumensko djelovanje*, za one koji se zanimaju za vjeru i žele postati ili ponovno postati kršćani (prihvaćanje, praćenje, kateheza uvođenja u kršćanstvo, obredi i sakramenti uvođenja, mistagogija); »*pastoralno*« djelovanje unutar kršćanske zajednice, s dobro poznatim tradicionalnim djelovanjem, slavljinama, sakramentima, propovijedanjem, katehezom, zajedničarskim životom, karitativnim i promotivnim zalaganjem itd.; *prisutnost i djelovanje kršćana u svijetu*, kao kršćansko svjedočenje u društvu: ljudsko promicanje, društveno i političko djelovanje, odgojno i kulturalno djelovanje, promicanje mira i pravde, ekološko zalaganje itd.

I s obzirom na taj složeni proces možemo ukazati na sličnosti i razlike između kateheze i pastoral mladih. Kateheza nalazi svoj vlastiti smještaj u dva trenutka katekumenskog djelovanja (kao *kateheza uvođenja u kršćanstvo*) i u »*pastoralnom*« djelovanju ad intra (kao kateheza u tradicionalnom smislu, za već krštene, i kao *cjeloživotni odgoj vjere*, posebice za mlade i odrasle). U tom je smislu istovremeno ograničenija, ali je i proširenija od pastoral mladih,

jer nije ograničena na skupinu mladih. Pastoral mladih je i ovdje ograničeniji jer je upravljen samo mladima, ali je istovremeno i širi, jer postoji u svim etapama procesa.

Prema tome, možemo reći da su kateheza i pastoral mladih dobro identificirani u kontekstu evangelizacijskog poslanja Crkve te da imaju višestruke točke slaganja, ali i značajne razlike, svaka u svom vlastitom području djelovanja.

POTREBA ZA NJIHOVOM INTEGRACIJOM

Pitanje: *Trebaju li se kateheza i pastoral mladih upotpunjavati, obostrano spajati u konkretnom životu zajednice i s obzirom na djecu i mlade ili je bolje da sačuvaju svoju specifičnost i područja? Nakon mnogo godina proučavanja i poučavanja, kako na to gledate i što predlažete?*

Odgovor: Smatram uputnim da u okviru pastoralne i evangelizacijske zadaće Crkve svaka služba ili područje zadrže svoj identitet bez zbrke i nesuglasja. To jamči potpunost i poštivanje djelatnih posebnosti. Valja međutim primijetiti da i danas mnoga područja pastoralnog djelovanja, koja su se dugo vremena razdvajala ili su išla uspoorednim putem, obostrano se osiromašujuć, ponovno otkrivaju obostranu povezanost i svoje zajedničko uključivanje u tok općenitijeg crkvenog djelovanja. Nešto se slično događa npr. u odnosu između liturgije i kateheze, ili između društvenog djelovanja i kateheze, ili u odnosu između pastora mladih i cjelokupnog pastora. Prisjetimo se npr. danas toliko osjećane potrebe da se nadvlada svaki oblik »usiljenog« mladenaštva kako bi se sveukupni pastoral mladih uključio u kontekst svijeta odraslih i života kršćanske zajednice.

U naše se vrijeme snažno osjeća potreba za nadilaženjem pastoralnog odvajanja.

Što se tiče kateheze, ne može se npr. zamisliti njezino djelovanje bez životne povezanosti s drugim crkvenim službama: slavljenjem, zajedničarskim životom, svjedočenjem djelatne kršćanske ljubavi itd. Dolazi se čak do toga te se tvrdi kako kateheza budućnosti neće moći biti samo kateheza; kateheza djece neće se moći zatvoriti u svijet djece; katehetsko djelovanje koje nije ukorijenjeno u valjani pastoralni projekt osuđeno je na neuspjeh. Riječ je jednostavno o viđenju koje je usklađenije i sveobuhvatnije, a čini se da ga potvrđuje i iskustvo: može se reći da se danas najuspjeliji oblici kateheze ne predstavljaju samo kao katehetske djelatnosti, nego su životno uključeni u šire globalno iskustvo kršćanskog i crkvenog života.

Mislim da slične zaključke valja primijeniti i na različita očitovanja pastora mladih. Ne vjerujem da ima dugotrajnu budućnost pastoralno djelovanje koje odvoja mlade od skladnog povezivanja sa širom kršćanskom zajednicom i napreduje u gotovo autohtonom i usporednom obliku s obzirom na opće pastoralno djelovanje.

PRAVCI KRŠĆANSKOG ŽIVOTA MLADIH

Pitanje: *Kako zacrtati put odgoja u vjeri odnosno u kršćanskom životu mladih, gdje njihov pristup spoznaji, životu, molitvi mogu prihvatiti, tumačiti i promaknuti njihov život prema kakvoći i punini?*

Odgovor: Ne vjerujem da je moguće odrediti »put« odgoja u vjeri mladih, jer puteva može biti i stvarno ih ima vrlo velik broj. Uporište današnjega katehetskog razmišljanja je opravdanost vrlo različitih metodologija u odgoju vjere. S druge strane, poznato nam je da postoje brojni i vrlo različiti zahtjevi i situacije mladih, te je nemoguće unaprijed odrediti točan put koji

bi valjalo slijediti. Ako da, može se predložiti nekoliko obilježja, crpeći iz dva glavna nadahnuteljska izvora, a to su *opće katehetsko razmišljanje* i, specifičnije, posebna situacija *mladih*.

S obzirom na prvi izvor, današnje katehetsko razmišljanje i iskustvo, zajedno s intuicijama najbistrijih promatrača problema, dopuštaju formuliranje nekih temeljnih zahtjeva katehetskog priopćavanja u današnjem svijetu:

- Potreba da se u svima, pa tako i u mladima, promiče *poosobljena i slobodna vjera*. Ne možemo se pouzdati u vjeru i crkvenu pripadnost koje proizlaze iz tradicije, obitelji ili etničkog identiteta. Ne možemo se zadovoljiti time da imamo mlade poput onog mladića koji je u istraživanju religioznog iskustva mladih prije nekoliko godina rekao: »Ja sam katolik zato što sam rođen u Italiji.« Bit će prema tome odlučujuće da prihvaćanje i rast u vjeri budu povezani s osobnim i sazrelim izborom u slobodi. To podrazumijeva jasnu *evangelizacijsku* katehetsku perspektivu, u službi slobodnog izbora, i *sazrijevaću* perspektivu, u službi zrele vjere.

- Ponovno otkriće *inicijacije* kao normalnog i nužnog procesa pristupa vjeri. Kao što to jasno ističe Opći direktorij za katehezu (ODK 63-67), kateheza danas mora biti iznad svega *kateheza uvođenja*, prema tome uključena u proces obraćenja i produbljenja vjerskog opredjeljenja. Odatle prijeka potreba za *prvim navještajem* i važnost barem dvostrukog veoma važnog izbora: za *katekumenat*, u svim njegovim oblicima, i za *odraslu zajednicu*, koja će morati imati prvenstvenu ulogu i u radu s mladima. Sve su to zahtjevi koji ukazuju na duboko preoblikovanje na koje je pozvana današnja kateheza želi li se odgovoriti na izazove svijeta koji se duboko promijenio.

- Skrb za *znakovitost* poruke koju želimo prenositi. Više negoli *istina* važna je *znakovitost*: više negoli cjelovitost i točnost religioznih spoznaja, bit će bitno jamčiti egzistencijalno i znakovito obilježje katehetske poruke, koja se svakome treba pojaviti kao odgovor i izvor smisla kad su u pitanju vlastite životne težnje i pitanja. U vezi s time ne nalazim ništa bolje nego podsjetiti na izričaj u br. 52 talijanskog temeljnog katehetskog dokumenta »Obnova kateheze«, koji sadrži sveukupni program za potvrđivanje važnosti znakovitosti. Tamo se kaže da se u katehezi »Božja riječ svakome treba pojaviti kao otvorenost vlastitim problemima, odgovor na vlastita pitanja, proširenje vlastitih vrednota i ujedno zadovoljenje najdubljih težnji«.

U tom kontekstu prijeko je potrebno odvažno i istinsko inkulturiranje kršćanske vjere. Dobro nam je poznato da je odvajanje između vjere i kulture »drama našeg vremena« (EN 20), koja snažno zahvaća i svijet mladenačkih religioznih iskustava. Stoga se nameće nimalo laka zadaća hrabrog i razboritog dijaloga između kršćanske vjere i zahtjeva moderne kulture. I za priopćavanje vjere mladima danas se osjeća potreba za *obnovljenim shvaćanjem* vjere u *teološki posadašnjem* i *egzistencijalno znakovitim* izričajima, koji su *kulturalno* prihvatljivi, suvisli i poticajni u *etičkoj* perspektivi. Da budem konkretniji, mislim da među tematskim cjelinama koje je potrebno iznova formulirati i ponovno otkriti u novome svjetlu valja spomenuti sljedeće: sliku *Boga*, lik i značenje *Isusa Krista*, poimanje *spasenja*, sliku *Crkve*, obnovljeno lice *kršćanske etike*. Često te teme i izričaji, kao i brojni drugi koji pripadaju tradicionalnoj baštini vjere, pokreću sadržaje koji se mladima čine istrošeni, otuđujući, bez valjanog značenja za život, potpuno neprikladni za muškarce i žene našega vremena.

• Skrb za *komuniciranje* i *govor*. Budući da je kateheza u biti komunikacijski proces, bitno je važno pobrinuti se kako bi se u radu s mladima zajamčila komunikacijska kvaliteta te poštivala *pravila i etika* komuniciranja. Unutar te problematike uvijek ostaju katehetski *govor* i *govori*, a to je problem koji se tiče biti katehetskog komuniciranja i koji je još daleko od toga da bude razriješen. Između ostaloga, danas postoji živa osjetljivost za promicanje pluraliteta govora u katehezi, nadilazeći tradicionalnu jednostranost izlagajućeg i doktrinarnog govora i vrednujući korištenje neverbalnog govora: slike, zvuka, obreda, simbola, tjelesnog izražavanja itd.

Svim tim zahtjevima, koji su po sebi zajednički svim oblicima odgoja vjere, možemo pribrojiti neke koji mi se čine na specifičan način *povežani sa zahtjevima i osjetljivošću mladih*:

• Neupitno prvenstvo *iskustvenoga* puta. *Iskustvena* dimenzija, koja je svojstvena svakoj katehezi, bitna je kad je riječ o djeci i mladima. Tome odgovara i jasno obilježje mladih koji drže vjerodostojnima one stvarnosti koje su predmet iskustva. Općenito govoreći, može se reći da je za današnje mlade vrijedno ono što je plod iskustva, ono što se može iskustveno provjeriti. To svakako ima i negativne posljedice, jer odmah na početku diskvalificira vrednote istine, razmišljanja, značenje povijesti, riječ autoriteta. S druge strane međutim osigurava vjerodostojnost i vrednotu iskustvene vjere koja je u naše vrijeme bitan uvjet uvjerljivog stava vjere. Danas više nije moguće naviještati Krista kao spasitelja svijeta ako se ne živi autentično iskustvo spasenja. Nije uvjerljiv poziv na vjeru u Crkvi ako nije popraćen uvjerljivim autentičnim crkvenim iskustvom.

• Odatle i nezamjenjiva važnost *svjedočenja*. Dobro nam je to poznato: nije do-

voljno reći ili naviještati, nije dovoljno potvrditi istine vjere ili izložiti spoznaje. Mnogo je važnije ono što se *svjedoči* od onoga što se *poučava*. Bez nijekanja važnosti poučavanja, valja istaknuti da je u katehezi prvenstveno riječ o *pripovijedanju*, o *priopćavanju* i o *življenju dozrijevajućih vjerskih iskustava*. To je kateheza koja odlučno daje prednost *narativnom, simboličkom i svjedočkom govoru*, tj. govorima koji su prilagođeniji priopćavanju i buđenju religioznog iskustva. To valja ostvariti u kontekstu pedagogije u kojoj ozračje *odnosa* mora imati prvenstvo pred sadržajima koji se prenose.

• *Skupina mladih* kao odgojni prostor. Poznato je da se mladi uvijek sjećaju i da uvijek na neki način ostaju obilježeni pozitivnim i zahvalnim iskustvima živih skupina, kampova-škola, oratorija, udruga itd. Teško je zamisliti odgoj vjere u današnjem svijetu bez snažnog, pozitivnog i uključujućeg iskustva skupine. Jedino je skupina u stanju osigurati *osobno razumno-emotivno uključivanje* i *proces identifikacije* koji su potrebni za osobno usvajanje uvjerenja, stavova i ponašanja u kršćanskom smislu.

• *Snažna iskustva* sudjelovanja i solidarnosti. Osim bitnog doprinosa skupine mladih, pedagoška dinamika autentičnog puta odgoja u vjeri s mladima u normalnim okolnostima zahtijeva i prisutnost snažnih, uključujućih iskustava sudjelovanja i solidarnosti, po mogućnosti uz sudjelovanje drugih mladih. U tim se slučajevima sazrijevajući potencijal skupine osnažuje zahvaljujući punini i dojmivosti zajednički proživljenog iskustva. Prisjetimo se nekih poznatih i snažnih iskustava kao što su primjerice: svjetski dani mladih, okupljanja u Taizéu, mladenački Uskrsi, hodočašća u Loreto, Čenstohovu, Santiago de Compostela, Asiz i dr., ili pak onih trajnijih i zahtjevnijih, kao što su iskustva dragovolj-

stva. Prisjetimo se i posebnih lokalnih zajednički proživljenih iskustava, kao što su ljetne škole-kampovi, oratorijanske aktivnosti, omladinski centri itd. Ako ta mjesta i djelatnosti uspijevaju osigurati trenutke snažnog zajedničkog iskustvenog doživljaja, mogu postići i specifičnu snagu i doseg istinskih *inicijacijskih* iskustava koja su sposobna označiti i preoblikovati, i to dugotrajno, život mladih.

- Životno uključivanje u *širu* kršćansku zajednicu. Zajednicu se danas, u njezinim raznolikim crkvenim izričajima (župa, udruga, bazična zajednica, biskupijska zajednica itd.), promatra kao istaknuto i nužno mjesto kateheze, mjesto gdje je moguće autentično iskustvo kršćanskoga života u bratstvu življenom u produbljivanju vjere.

Držim da je u tom kontekstu danas važno osobito naglasiti potrebu za ozbiljnim dijalogom i djelotvornim odgojnim odnosom *među mladima i odraslima*, uz nastojanje da se nadvlada alarmantna situacija međugeneracijske udaljenosti, »šutnje i odgojne pritajenosti« odraslih, uz tolike škodljive posljedice na pedagoškom i pastoralnom području. Među brojnim problematičnim vidovima situacije ne smije se zanemariti stalno prijeteća opasnost zapanjanja u podilaženje mladima tj. potreba da se potiče i omogući dijalog između mladih i odraslih.

Kad govorim o opasnosti od podilaženja mladima, želim ukazati na rizik koji se ponekad živi u vršenju pastoralna mladih. To se događa onda kad pastoral mladih postane zapravo sektorska djelatnost te pritom postoji opasnost od izdvajanja mladih iz životnog konteksta i stvarnih problema, zadržavajući ih na određen način u iskustvima koja su toliko izvanredna koliko i problematična, a ponekad i otuđujuća, promatra li ih se u odnosu na njihovo

buduće uključivanje u profesionalni i obiteljski život u društvu i u Crkvi. Iskustvo potvrđuje postojanje brojnih zanimljivih i lijepih pothvata u radu s mladima, koji su međutim nedostatni s obzirom na konkretno odgojno ostvarenje i budućnost mladih.

Danas sam više nego ikad uvjeren u potrebu *dijaloga* među naraštajima poradi odgojne i evangelizacijske djelotvornosti, jer *mladi danas trebaju odrasle*, kao što i *odrasli trebaju mlade*. Bez osvrta na svijet odraslih mladi su u opasnosti da izgube smisao za stvarnost i za istinske životne probleme. Odrasli se, bez istinskog dijaloga s mladima, neizbježno zatvaraju u vlastiti generacijski krug i u nostalgичno prisjećanje vjerojatno boljih prošlih vremena, pokazujući da ne shvaćaju ni mlade ni dinamizam koji preoblikuje današnji svijet.

Jednako sam tako uvjeren da, unatoč prividima, postoji velika potreba koju danas osjećaju mladi za *odgojnim susretom s odraslima* i za pozitivnim prisjećanjem značajnih odraslih (roditelja, svećenika, kateheta, učitelja). Odrastao čovjek danas, kao što je to netko rekao, *više ne mora* od mladih *tražiti dozvolu* kako bi ih susreo i s njima razgovarao. To međutim zahtijeva *kvalitetu odnosa i odgovarajuće stavove* odraslih: ne autoritarne ili nametljive, nego u ozračju istinskog *dijaloga*, poput onoga tko se osjeća na putu, »razoružan« i pred mladima.

To su primjedbe koje ističu prijeku potrebu za ponovnim zadobivanjem *odgojne hrabrosti*. Poznate su teške posljedice stava odricanja i odgojne pritajenosti mnogih odraslih. To je bez sumnje jedan od najtežih uzroka dezorijentiranosti, pomanjkanja vrednota, krize smisla mnogih današnjih mladih. Iz tog konteksta jasno izranja važnost zajedničarskog druženja, uloga obitelji i škole, kao i potreba za dijalogom i uočavanjem problema u širokom i odlučujućem svijetu medijskog društva.

PUTEVI U PRAKTIČNOM ŽIVOTU

Pitanje: *Gdje danas uočavate nedostatke i zasluge puteva odgoja u vjeri mladih koji se prakticiraju u raznim crkvenim udrugama i pokretima te eventualno u »ad hoc« prijedlozima u župama?*

Odgovor: Brojne su zasluge i nedostaci. U brojnim crkvenim zaslugama čine se hvalevrijedne stvari s mladima. Mnoge tanakoćutne i žive župe znaju promicati vrlo djelotvorne odgojne procese za mlade. I panorama raznih udruga i pokreta uistinu je vrlo bogata. Srećom, ne nedostaju ni nesumnjivo vrijedna iskustva u pokretima, župama, sa strane redovnika itd.

Mnogi nedostaci po mom uvjerenju proizlaze iz neprikladnosti upotrijebljenog pristupa, bilo prema mladima bilo s obzirom na istinski identitet katehetske zadatke, pristup koji je prečesto vezan uz tradicionalni način koji danas više nije valjan.

Uvjeren sam da valja uputiti kritiku i nekim pokretima i skupinama koji, iako su po mnogočemu zaslužni i imaju pozitivne strane, jednako tako pokazuju i »patološke znakove«, znakove neautentičnosti i dvosmislenosti. Često se primjećuju »sektaske« težnje, pomanjkanje istinskoga crkvenog duha, najrazličitiji oblici samodostatne zatvorenosti i izoliranosti, jednostranog traženja emotivnih zadovoljstava, izričaji nekritičkog veličanja i kulta osobnosti prema raznim »karizmatičkim liderima« itd. Sve su to vidovi koji priječe istinsko dozrijevanje u vjeri i u kršćanskom životu. Takvi događaji možda mogu uroditi određenim zadovoljstvom i odgovoriti na tjeskobno traženje sigurnosti, ali uz cijenu podje-tinjenja i kočenja puta dozrijevanja.

U takvim situacijama nalazimo se pred brojnim pitanjima i dvojabama, zbog zahtjeva za autentičnošću i zdravljem mladenačkih skupina, pa prema tome i zbog

mogućnosti lažnih i protuodgojnih iskustava. Zbog toga je potrebno bdjeti i razabirati, kako bi se iskustvu skupine osigurali načini i izvori istinskog promicateljskog odgoja prema zrelosti.

ZAHTJEVI ZA AUTENTIČNIM HODOM VJERE MLADIH

Pitanje: *Što današnje teološko-pastoralno razmišljanje ističe kao bitno i što treba ponovno predložiti za hod vjere mladih? Koji zahtjevi dolaze iz svijeta mladih koji su usmjereni prema vjeri, posebice danas kad se čini da su crkvena praksa i pripadnost posvuda u krizi?*

Danas se mnogo govori o »prvom navještaju«. Općenito se to čini misleći na katehezu i na puteve uvođenja u kršćanstvo. Postoji li »prvi navještaj« koji treba predložiti i u pastoralu (mladih)? Može li se pastoral mladih smatrati nekom vrstom »prvog navještaja«?

Mnogo se govori i o novim putevima »uvođenja u kršćanstvo«. Može li se danas praktično provoditi istinski put uvođenja u kršćanstvo?

Odgovor: Spomenuti problemi su brojni i vrlo složeni, a jednako su brojni i vido- vi koji su uključeni u pokušaj odgovora. U središtu vidim dvije danas osobito aktualne teme, koje se drže veoma važnima u perspektivi evangelizacije. Konkretno, riječ je o dvjema koje se spominju u pitanju: prije- ka potreba za *prvim navještajem* i hrabrim promišljanjem *procesa uvođenja u kršćanstvo*. »Prvi navještaj« spominjemo stoga što su procesi religiozne socijalizacije sputani te se u našem pastoralnom djelovanju više ne može podrazumijevati vjera osoba. Po- trebno je preispitati i »uvođenje u kršćanstvo« budući da tradicionalna formula više ne funkcionira. Paradoksalno, proces uvo- đenja u kršćanstva postao je za veliku veći- nu djece proces »zaključivanja«, koji ne

»uvodi« nego zapravo »završava« religiozno prakticanje vezano uz djetinjstvo.

Neki zahtjevi koje sam malo prije spomenuo nalaze se već u odgovoru na ta pitanja. Tako npr.: izbor iskustvenog puta, traženje znakovitosti i novih govora vjere, osobno i skupno svjedočenje, zajedničarsko uključivanje itd. U pastoralnom radu s mladima zasigurno se mogu pronaći brojne mogućnosti prvog navještaja i brojni poticaji za djelotvoran hod uvođenja. Držim da je i ovdje, kao što je rečeno za sveukupni pastoralni rad, potrebno istinsko »pastoralno obraćenje« djelatnika i zajednica, kako bi se sve odvijalo kao istinska evangelizacija.

Još konkretnije, u toj perspektivi htio bih naglasiti dva zahtjeva koji mi se čine posebno značajnim s obzirom na evangelizaciju i odgoj vjere mladih:

- Ponovno otkriće *religioznog iskustva*. U istinskom procesu uvođenja bitno je zalaganje za ponovno buđenje i otvaranje prema religioznom iskustvu, što je neophodan uvjet za znakovit govora rasta u vjeri. U društvu za koje se čini da želi spriječiti bilo kakav napor razmišljanja i produblivanja važno je pomoći mladima da ponovno otkriju smisao čuđenja, zaziva, tajne života. Temeljne sastavnice prema kojima se valja upraviti su traženje smisla, otvorenost za transcendentno, osjetljivost za ozbiljnost i kakvoću života. U tome će smislu biti važno obratiti pozornost na »žamor anđela« (P. Berger) koji se može zamijetiti u toku našega života i života našega društva.

Ovdje se zamjećuje poteškoća odgojnog zadatka u često situaciji suočavanja s djecom i mladima u našim okruženjima koji su *tabula rasa* na religioznom području. Nije lako nadvladati ili savladati neke tipične prepreke postmodernog mentaliteta: rascjepkanost, usredotočenost na sadašnji trenutak, privremenost, površnost, kulturu »zabave«. Brojne poteškoće uvjetu-

ju i priječe prepoznavanje transcencije i otvorenosti prema smislu za religiozno.

Poznato nam je i da, kao reakcija na ograničenost razumnoga, postmoderna kultura potiče na štovanje osjećaja, životne i emotivne dimenzije, na želju da se čuje i doživi umjesto da se razmišlja. Odatle potreba odgoja i za mišljenje i razmišljanje, kako bi se znalo upotrijebiti razum i osjećaj, razboritost i razmatranje. U tome smislu valja poticati iskustvene vidove vjere, značenje šutnje, osobni susret s Bogom, iskreni stav obraćenja. Mladi snažno osjećaju potrebu da ih pogode i pokrenu izvorna životna svjedočanstva.

- *Naviještati Isusa Krista mladima*: hrabrosti ponude. Drugi zahtjev tiče se hrabrosti kršćanske ponude. Ne treba se bojati izričito naviještati radosnu vijest Isusa Krista mladima našega vremena. Nije nužno uvijek čekati da mladi sami postave pitanje kako bi se tek nakon toga odlučilo odgovoriti im. U kulturalnom i društvenom kontekstu pluralizma i religiozne slobode treba biti posve normalno da se kršćanski prijedlog može ponuditi na slobodan izbor svijui.

Naravno, kršćanski navještaj nikad ne valja predstavljati u obliku nametanja, a još manje kao indoktriniranje ili prozelitizam. Valja ga naprotiv nuditi u stilu svjedočanstva, poziva, prijedloga »Dođi i vidi djet čes«. Istovremeno će biti odlučno i jasno oblikovan, kao ključ čitanja smisla života, tajna uspjeha i radosti, izvor nade.

BUDUĆNOST PASTORALA MLADIH

Pitanje: *Još jedno pitanje. Postoji li budućnost za pastoral mladih imamo li na umu nesklonost mladih prema Crkvi i vjeri? Postoje li korjenita opredjeljenja koja valja usvojiti?*

Odgovor: Odgovaram još jednim razmišljanjem. Uvjerem sam da je u sadašnjoj situaciji potrebno duboko »pastoralno obraćenje« naših crkava, a kao jedan od kvalificirajućih vidova tog obraćenja potrebno je hitno tražiti *nov kršćanski i crkveni identitet*.

Na temelju tih zahtjeva postoji uvjerenje ili barem sumnja da je aktualna kriza kršćanske vjere prije svega *kulturalnoga* tipa, što znači da nije toliko u krizi kršćanstvo u sebi koliko »ovo kršćanstvo«, tj. ova povijesna kristalizacija koja je kulturno uvjetovana te ju se prema tome može mijenjati. Držim da ta ozbiljna kulturalna uvjetovanost danas predstavlja strahovitu kočnicu koja mlade priječi da prihvate vjeru.

Konkretnije govoreći, rekao bih da se je za premišljanje kršćanskoga iskustva u danas kulturalno prihvatljivim izričajima potrebno založiti u traženju novog modela kršćanina, nove vrste kršćanske zajednice i novog projekta Crkve.

Prije svega u traženju *novog modela kršćanina*. Neki radije govore o traženju novog *identiteta*, o potrebi za novom kršćanskom *duhovnošću*, o potrebi da kršćanin budućnosti bude »mistik«, prema poznatom izričaju koji je usvojio Karl Rahner. Na temelju svega toga postoji uvjerenje da je u krizi tradicionalni model kršćanina, uobičajeni način življenja kršćanstva, koji je za brojne današnje muškarce i žene, a još više za brojne mlade, postao nepodnošljiv ili barem besmislen, ne-znakovit. Kršćanin kojega se zamišlja kao uvjerljiv model morat će imati nov odnos prema vjeri, Crkvi, kulturi, društvu. Upotrijebivši jednu sažetu formulu koja mi je draga, rekao bih da ga treba iznad svega predstaviti kao »založenog vjernika«, tamo gdje se prije pojavljivao pretežito kao »practicirajući vjernik«.

Osim toga, tragamo za *novom vrstom kršćanske zajednice*, prostorom življenoga bratstva i oslobodene riječi, po ljudskoj vjeri, koji je sposoban za istinske ljudske odnose. Pred tom težnjom za ponovnim sastavljanjem zajedničkoga tkiva Crkve, općenito u obliku malih zajednica, zajednica s ljudskim licem, govori se o župama i biskupijama kao »zajednici zajednica«. Daleko smo međutim od toga da možemo reći kako smo pronašli pravedno rješenje: u sadašnjem nicanju mnogih skupina i crkvenih pokreta česte su i »sektaske« težnje, napetosti i cijepanje jedinstva.

Potrebno je promicati *novi projekt Crkve*. U općoj krizi vjerodostojnosti crkvene institucije i nenaklonosti prema Crkvi, uporno se traži duboka reforma institucije i hrabro usvajanje crkvene perspektive Drugoga vatikanskoga sabora. Željeno lice Crkve predstavlja neke znakovite crte: prvenstvo bratstva i zajedništva, nezainteresirani stav služenja Kraljevstvu u svijetu, posebno važno opredjeljenje za siromašne, hrabra institucionalna reforma i nadvladavanje kleričke prepunjenosti, priznavanje partikularnih crkava i laičkih karizmi, nadvladavanje unutarcrkvene diskriminacije, posebice prema laicima i ženama itd.

Držim da u tom pravcu i kada je riječ o radu s mladima valja jasno zacrtati crkveno obzorje prema kojem smo usmjereni, uz svjestan izbor projekta Crkve koji je poticajan i uvjerljiv za današnje kršćane. Jer, ako je istina da svaki proces odgoja vjere treba promicati *vjernost Crkvi*, ne smije se zaboraviti da se ta vjernost ne tiče samo Crkve *prošlosti i sadašnjosti* (tj. Crkve kakva je bila i kakva je danas) nego i *Crkve budućnosti*, tj. onakve kakva treba biti, kakvu je mogu željeti i sanjati oni koji joj pripadaju i koji je žele bližom evanđeoskom idealu.